

Egyeslon teljes példány. - Az 5-dik levél leha „
fitou kélen kijányzott fravalas a frászvárosi
ref. gymnasium csoka példányából egészítettem
ki, s annak czimlapját is utolsó levelés az evé.
Museum példányából vett betűhü másolattal pó-
toltattam.

Kolozvárs 1877. június 1.

Károlyi
az evé. Museum
könyvtárnoka

AZ KOPASZSAG

nac diczireti.

*Gaude calua cohors, capitis nam gloria vestri
Cynthia fulgenti nunc velut orbe nitet.
At coma reddebat si quem nutrita superbum,
illico tonsoris suadeo tecla petat.
Perleget hunc crinitus enim quicumq; libellum.
Omnibus à membris optet abesse pilos.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj



NYOMTATTOT COLOSVARAT

1 5 8 9. Estendöben.

BCU Cluj / Central University Library Cluj



AZ KOPASZSAGNAC DICZIRETI.



IVÁNAC MINAP VA-
czorára, és mikor az meg ha-
gyot helyre és orára el métem
volna, hat immár az Vendégek
kiket az Gazda hiuattatot, min
nyáian el gyűltec, és az fokás
berént, veszreg űluc egy mással
befelgetnec. Kic közöt mikor
enis le űltem volna, kezdém szemlélni az ielen valo
vraimat, s látéc ott egy idegen embertis, kiuel az elöt
semmi ismeretilegem nem volt, Egy tekintetes, őiegh
ábrazatu szép vén ember, és az mint vöm esemben, az
többi, mint nálloknál idésbet, meg böczüllic vala. Iti-
lém aít hogy az Gazda csak azért hitta oda, hogy az
vendégóc, főképpen az Iffiac, meg tekintuén az em-
bernec személyét, az lakodalomban tífesfégesben vi-
selyéc magokat, és amaz is iò példa ado legyen. Ez-
embé egy keués vártatua, az étket el fogác, és az mos-
dás vtán, az asztalhoz űlenc: Mint hogy penig az mi
nemzetűnc fokása berént, hayadon főuel foktunc en-
ni, tekintéc az vén emberre, s tehát csak az nyakán
vayon egy keués haya, egyébút kopasí. Mingyarást
iuta esembe az Homerus verse, (Iliad. 2.) ahól aít ir-

ya, hogy egy fele nemzetiség vagyon, kit ő Abantefek-
nec nevez, az kiknec hátul vagyon hayoc. De mint
hogy az ember ismeretlen vala nállani, és még az va-
czoránac eleiyn valanc, semmi szóban sem elegyet-
túnc vala, semmit nem meréc szóllani: vón azért e-
femben, hogy az iffiac közzüllis némellyec moso-
lyodnac vala egy máfra, de ökis csak az orrokat fog-
uán, le sűtéc feyeket. Az Gazda penig kezdé kinálni,
hogy vigan lankanc, mert ő ió keduel tartaná: az vra-
im meg kőfőnéc neki, és keuanfága berént az ételhez
italhoz kezdénc. Előfer annakokáért, nagy czende-
fien halgatásban lőnk, az még somyusagunkat itallal,
és éhségünket étkeekkel el nyomók: Az vtán ki ki
mind vigyázni, befelgetni somfédgyáual külemb kü-
lemb fele dolgokrol kezdé: Az ki penig en mellettem
ül vala egy felől, hozzám haila, és az túlembé sűgua
monda: Én asit hissem hogy az Gazda, csak azért hi-
uatta imez vén embert ide, hogy keuesseb gyertyyáia
kellyen el, mert az feye az melly lima és ténnyes, ba-
badon eleget látunc az vilaganál. Ezen en el mosolyo-
dám, és az másic somfédomis, asit hissem hogy hal-
uán ez sőt, monda: Bezzeg könnyű volna imez iám-
bort beretuálni, bizony ez vtán sem gazdagulhatnác
meg az Barbélyoc. Mikor így neuetkeznénc, és vn-
talan tekintélnénc az vén emberre, véuc efebén hogy
ötet czuffollyuc, s monda.

Egyéb tudós és okos nemzetiségőc, mikor éfnec
lúuc.

súvegöket az feyekben tarttyác : az Magyaroc pedig
le szoktác vetni : Melly szokásra talám az S. Pál irasá-
ból (1. Cor. 11.) vöttéc alkalmatofságot, ki azt írja,
hogy semérem ha az Férfi mikor kőnyőreg valamiuel
be fedi az feyét. Az Magyaroc pedig nem csak az as-
tal áldáson kezdic gyakran el az ételt, hanem valame-
nyifér ifnac, annyifor említic az Istent, es azoknac,
az kikre kőfőnic poharokat, kit az egyéb nemzetleg
nem mindenkor miuel, soc iő berenczét, és áldomált
szoktác keuánni és Istentől kérni. Azért azt itiltéc,
hogy iob fel sem tenni, hogy nem mind vntalan le
vetni az sűueget. Vagy talám az eledeleket, kiket IS-
ten az embernek taplalására teremtet, akartác eckép-
pen megböczülleni. De valami az oka, en csak azért
nem megyec örömet lakodalomban, hogy miholt le-
tésem sűuegemet, mingyarált kéf czufság vagyoc né-
mellyeknek, mint im moltis véfő esemben hogy im-
ez vramis engemet neuetnec. De most nem annyira
bánom, ha czuffolnakis, mint elein mikor az hayam
el kezdé hüllani, mert immár az időtől, s a szokástól is
vagyon, hogy könnyebben fenuedem. Nemis értem
ferető vram, (ackor reánk tekinte) miuel vattoc tuis
ékesbec és iobbac az kopafoknál, noha fűő hayatoc
és üstökötőc vagon. Tudgyátoké, hogy az hay és
főő, igen alá valo marha, és az testnec csak haszonta-
lan neduefségéből és vereyteckéből léfen, mint finte
az kőrom. Azért az terméft, vgy mint heaban valo

és ártalmas dolgot, az testnec külső részére tapasztja ki.
Az emberekis miképpen az vereytekét és kőrmét, az-
onképpen az hayátis el szokták metélni és hanni tőlőc
mint hasfontalan dolgot. Hogy pedig a főr effele ned-
ueségből teremyen, meg tettzik abbólis hogy az mely
taghya nedues az embernec, ot szokot nőni, és megh
az hólt testekönis terem: Mint en esit hallottam és ol-
ua stamis historiákban egy iffiu felől, hogy az akasztó
fán, harmad napra, nagy szakála nőt vőlt. Nemis czu-
da ez, mert az nedueség, az kiből a főr terem, nem
ming yarástál ki az testből. És mint hogy az meg hólt
test érzékenység nélkül vagyon, azonképpen az hayis,
meg hólt dolog. És innét vagyon hogy az réglüec,
mikor az halottakat siratták, hayokat el metélték, ság-
gatták, és azt hanták az koporióban, Mert vgyanis az
meg hólt hoz, hólt dolog illic. De vgyan az okosság-
hoz és eféséghez sem illic, az hay és főr, mint csak
ebbőlis meg tettzik, hogy az természet, az oktalan ál-
latoknac, bőu és sűrű főrt adot, az Embernec pedig,
mint hogy okosb elméuel bir, iob részére teste mezite-
len, főrnélkül vagyon. Némely taghyán azért ő nekiis
főrt terem, hogy el ne hidgye magát, és ne itillye asit,
hogy semmi közis ninczen az halando oktalan állatok-
kal. De azért az mely emberen keuesseb főrt vagyon,
fiate annyit kúiómbez az egyéb emberektől, mint az
ember az oktalan állattól. Mert láttyc az oktalan ál-
latoc köztis, hogy az lüh, mindeneknec itéleti szerént,
minden-

mindennél gorombáb, kinec fertelen sűrő bőrű vagyó. Kiből meg tettze hogy ellensége az ebeségnek à bőr, mert nem laknae egyyűt. Az Vadázókis alit tarttyác, hogy az mely ebne mezitelen az füle és hasa, az olyan iob. Az embernek tághyai kőstis, az mellyec legh beczülletesbec, bőrnélkül vadnac, mint finte az femis, kit minden tághyainknál inkább fertetűnc és fél-
tűnc, igen sima. Nem tudom azért mit diczekettec hayatockal, ha lattyátoc melly alá ualo dologból lé-
sien, és mely nagy ellensége az ebeségnek. Az kopas emberc penig minden időben beczülletesec, tudóc és bölczek vóltac. Kiben ha kételkednél, tekincz meg az réghi Szenteknek és bölczeknek, meg irot és ki faragot képeket, ábrazattyokat, vgyan nem találš valami neuzetes fő embert, ki kopas nem vólt volna. És hogy az mostaniakról ne bollyac, kopas vóltam Aristoteles, Socrates, Diogenes, Cicero, Anacreon, Aristophanes, és az töb fő pogán bölczec. Sőt még Iulius Czásaris kopas vólt, kinél ielesb, hatalmasb és erősb feyedelem soha nem volt. Hát ha meg à S. Prophētákat és Apostolokat elé hozom? Hiszem hallottátoc hogy amaz nagy Elisus Propheta kopas vólt, kinec mongyác vala az gyermekec, no fel kopas, no fel kopas: de az Isten meg bünteté azokat, az kic az kopaságot neuetic vala. Ionas Prophetais kopas vala, mint omaga meg irya. Azonképpen az fő Apostoloc, S. Peter és S. Pál kopasoc vóltac, mint meg tet-
tze

rtzie képekből. Sőt ha mikor az kép irók valami ebes tanácsos fő semélt akarnac írni, mingyarált kopasf embert írnac. Mert ökis tudgyac hogy nem szokot lakni az bõu és fûrõ hay közt az ebeség. Efit penig az természetis meg mutattya, mert az gyermekeknek és iffiaknac szokot bõu hayat adni, mely idõkben az emberet tudatlanoc és gorombac, az venségnek penig iele az kopasfag, mikor immár az ember meg ért erkölcsben vagyon, bölcz, tudós, és mértékletes minden dolgában. Azért húl penig ackor el az hay, mert nem lakhatic egyút az ebeséggel, mint az lõtétlég nem fér össze az vilagossággal. Ha penig nem minden vén kopasf, nem czuda, mert nem minden vén ebes, és nem minden éri az emberi állapotnac izellyát el.

Mi dégyen penig az oka, hogy ackor ebesül meg az ember, mikor meg kezd kopasfalni, noha nehéz a természetnek titkyait ki seitegetni, de mind az által, az mennyiből hozzá férck, im meg magyarázom.

Az természetnek ilyen folyása és fokása vagyon minden czelekedetben, hogy semmit heitelen végben nem visen, és tökéletesen hamar el nem végez, hanem, lassan lassan illendõ gradusokon visi végben. Mint ez meg tettzie az földi veteményekben és gyümölcszekben. Mert mind az fák, s mind az gabonának előfer gyökeroc leszen, az vtán fűuéc, vagy gyenge veszőcké változnac, az vtán leuelei teremnek, az vtán virága leszen, végezetre gyümölcszet terem, melyben
vagyon

vagyon az magh kiből visfontag *fa és gyümölcsz teré-*
het, és ez vtolsó vége és tzélya az *veteményeknek. Szin-*
te azöképpen az éberbenis az okossá*g és bölcség* ü-
dőuel léfē és neuke dic. És miuel *hogy a fő, az olos-*
fágnac helye, asit előfiet az termé*stet elefisi, miképpē*
az fakat leuelecek, viragockal. azö*képpē az főtis kaval*
De miképpen az gyümölcz né teré *addég az mig, az*
virág és heában valo leuelec el né *hüllanac; azonkép-*
pen az főbenis addég nem léfien okossá*g, az mig ott*
túrő hay léfien. Azért mihelt látod *hogy valamely fő*
meg kezd kopasfálni, ottan tudgyad *hogy az terméset*
az okosságnac ot kéfiet helt, és az *ollyan fő háza és la-*
ko helye az bölczefégnek. Innen *vagyon hogy az Iste-*
ni tudományban forgolodó bölcz *terfiac, az Papoc és*
Barátoc: tuduán *afu hogy nem fér öflic az főtis* *haiyal*
az bölczefég, ha az terméset *hayat adot nékikis, óma-*
goc szabad ackarattyoc *berént meg koppasfác maço-*
kat, és nem czak az feyeken *nyirnee pilist, hanē mind*
fakállokat, bayuzfokat el *beretuáltattyác. Vgyan ezēt*
oluassuc az régi Pogán bölczec *felöllis, mert azt iryác*
az Aegyptombeli bölczec *felől, kiknek tudományát*
még Motesis tanúlta, hogy *nem czak fakállokat, ba-*
yuzfokat, hanem még *semöldököketis, és minden*
fört testekről el nyirettēc. Azért *ha az erőbággal lőt*
koppasfágnac ilyen nagy *hafna vagyon, mennyiuel*
inkáb böczülletesb az *kit ómaga az terméset téfze ko-*
pafsa? Vclem penig *hogy ez bölcz embereket, erre az*

cxcleredette vite imillyé gondolát. Az ember kis világnac neuertetic, azért hogy valami vagy on ez béles világban, az mind röuid summában az emberben megtalálthatatic, és annac az nagy világnac vgy mint túlköre és ábrázattya. És hogy az többiről most ne föllyane, az feye hasonlatos az Menyorsbághoz, mert miképpen az Menyorsbág kerec és gömbölyü, azonképpen az embernek feyeis: és miképpen az Menyben hét Planeta vagy on, azonképpen az töbenis, az erzeneségnek hét ezközi vadnac, az két sem, az két fül, az két ora liyk, és az sáy. És miképpen az Menyben laknac az Angyaloc, és az bódog lelke: azonképpen az emberi állóságnac lako helye az fő. Annac okáért, mivel hogy az Menyorsbág igen sima, és kopafi: azonképpen az bölczecaficintec, hogy örömesben lakic az Istennec lelke, és az bölczeség az sima és kopafi töben hogynem az hayas és borzasban. Mert ez alsó dolgoknac, hasonlatosoknac kel lenni, az feltő és Menyecikhez Menyben penig semmi nincz hayas, sörös, hanem minden kopafi, mint az Hóld, az Nap, és czillagoc. Mert ha ki említene ámaz czillagokat, kiket hayasocnac és üstökösöknek hinnac: azok vgyan nem czillagoc, sem Menyben ninczenec, hanem csak it a lat, az allo éghben lesneec, az fellegeken fellyül, a sáraz gőz, párából, búzból és füstelgésből, ki az földből megyen fel és ot meg gyüluen, az orten valo melegsegtől, és az Menyorsbágnac forgásától fel gyulad, és meg ég:

az czillagoc penig sem meg nem éghnec, sem el nem
vesnec, amaz penig csak ideig tart, azért vgyan nem
kel czillagoknakis mondani. De ha sinter czillagoknac
hiuodis, meg tettzie innétis mely hafnos dologh az
hay és útók. Mert valamikor affele hayas czillagoc
tamadnac, soc nyauallyát és vesedelmet hoznac, ch-
féget, dög halált, fárazlagot, fel vést, féyedelmeknec
és fő embereknec halálokat iedzie. De amaz kopas
czillagoc, az Menyorságotis meg ékefitic, mind örök-
kéis meg maradnac, és az éiyeli törtételegbenis vilagos-
lagot fereznec. Az Hóld penig hogy kopas legyen,
csak abbolis meg tettzik, hogy kőz pelda befédbenis,
az kopasokat mikor láttyác, azt sóktác mondani: Ám
fel kőlt az Hóld. Mert vgyanis sinter azonképpen te-
lic meg és neukedie az Hóldnac vilagosága, mikép-
pen az eses embernec feyeről hül le az hay. Leg előier
az Hóld, csak olyan mint egy Sarlò, az vtán telig te-
lic, végre tellyeséggel éppen vilagos. Sinter azonkép-
en az kopasoknakis gyakorta előier, az homlokok-
ról hül le az hay, az vtán lassan lassan el kopie az töb-
biis, és végre olyan léfen mint egy tellyes Hóld, és
vgy fénlic mint az Nap. Az fényeség penig és vilá-
góság, böczülletes, és Isteni természethez hatonlo do-
log, az fényeségnec oka, az simalág: de az fő nem le-
het sima sem fényes, az migh az hay ot léfen. Értie est
az leanzók és istiu affonyállatoc, mert hogy lép és si-
ma legyen homlokoc, ki sóktác tőstől faggatni az

homlokokról és ortzaiokról az sör és hayat, és öma-
goc meg koppasnyác magokat, mert vésic csekkben,
hogy az söröség ellenkezie az ékelséggel. Nám az if-
fiu legényekis, mentől frissebbec és siebbec akarnac lé-
ni, annál gyakrabban nyiretic magokat, koppasnyác,
simittyác feyeket.

De mind ezeknec felette az egélségnekis használ
az kopaflág, mert az kie vagy sem vagy fő fayástól
félnek, el nyiretic haiokat, sőt az oruos Doctorokis, az
mely betegnec sűrő haya vagyon, el nyiretic. Innen
vagyon, hogy az Aegyptombelic az oruofságnac és
egélségnec Iltenét, az Aesculapiust, kopaflá ábrázatbá
tibtelic. Mellyel asit akartac rőuideden iclenteni, hogy
az egélségnec meg őrizelsére és tartalsára, ninczen iob
dolog az kopaflágnál. Mert az foc hayù emberek, ned-
uesec, az nedueség penig minden betegségeknek, és
gyenge erőtlenségöknek oka. Mert miképpen az ma-
gas hegyeken vastagb fák teremnek, hogy nem az völ-
gyekben, à hól foc nedueség vagyon: Azonképpen
az bõu hayù emberek, erőtlembec, az kopaflóc penig,
mint hogy melegb és sárarzb természetűec, sockal va-
tagbac, es többig élnek. Az vitélő rendnekis hason-
talan à foc hay, kiről egy siew historiát mondoc, melyet
irt meg az Lagus fia Ptolomeus, ki az nagy Sándornac
fő Hadnagyi közzül vólt, és annac vtánna Aegyptõ-
beli Király lõt. Ez azért asit irya, hogy mikor legh e-
lõsfer az Darius népeuel meg vittanac, ackor az har-
tzon

7
tzon egy Macedoniai nagy hayù, szakálu vitéz, egy
Perlára futamodéc, ámaz tölle el iyede, és iyettében
mind Dardáyát, Paisát el hagyittya, kap az hayában,
szakallában, és annál fogva le rándittya az földre, ott
kezdi vondozeni, és ki rántuán kardgyát el czapya az
fejét: efit meg láttya más Perfa, attól meg más, és
finte azonképpen kezdénc czelekedni, vgy annyira,
hogy minden nagy hayù, szakálù meg futamodéc, az
kic pedig idésbec és kopasoc voltac, csak azok állot-
tác meg helyeket, és csak azoknac emberfégeuel
győlte meg akkor Sándor ellenséget. Azért az hartz
vtán, késűllöt futatà, és egy fel féle valo pusztában mé-
uén, Barbellyokat hiuatà, és mindennec el nyireté ha-
yát s szakallát: Bezzeg oston az vtán, nem olly kón-
nyen bírác meg az Sándor vitézit, hanem mindenben
ők lőnc győzedelmec, Innen hissem hogy az Tö-
rőkekis tanultac hogy tellyeséggel el foktác minden
haiokat beretuálni, mert vettéc efebekben hogy ártal-
mas az hartzon. Vgyanis az ellenséget valami megh
rettenti mind sima és kopas, vgy mint à Sifac, Pais,
Fegyuer deréc, kiknec villamáta és fényesége iyestri
meg az ellenséget. Azért sem vitéznec sem férfinac
nem iò à soc hay, az Alfőnyállatoknac atta az ter-
méset az hcsű hayat, de, az mint foktuc mondani,
reuid elmét adot melléye, ónékiec valo az hay, mert
asit iryác az tudós emberc, hogy soha egy Alfőny-
állatis nem kopasúl meg, hanem ha kinec betegfégebé

hul elaz haya, de az ismet meg nõ. Az fersiac kőzzül
penig, az kit vgyan fersiac kel mondani, egy tem ke-
rülheti el az kopasfágot.

Azért valaki igen gyönyörkedic hayában, afit i-
rogatya, tistitty mind vntalan, az olyan asfiony-
ember természetű, buya, házaság törő, parázna termé-
setű, és affele fertelmesség vtán iáró. Mely fele em-
bernél, fidalmasb, ártalmasb és veszedelmesb nem le-
het, bellő ellenség, az közönséges társaságnac, és igaz
szeretetnec fel bontóya. Mert az mely hiú szeretettel
tartoznéc az asfiony feryénec és magzattyánac, afit ál-
nakul töllec el lopya, és magára teriti, kiért minden
büntetésre, gyűlölségre méltónac itiltetnec mindenk-
nél. Illyen gyümölcsze vagon az tú lép, ékes nagy
hayatoknac, Vraim, kic az kopasi feyet czuffollyátoc
és nevetitec. Iob volna azért, az közönséges bolond
kőtség itiletit, ki mindenkor az robbabikat választya,
és annac tartya pártját, hátra vetnéc, és meg
gondolnátoc, hogy az Isten és az természet
az kopasi embert kit soc aiándékiual
fel ékesített, nem czuffágul,
hanem vezérül atta kő-
zitekben. *Amos*

Augustusnac 16. 76. napyán.
Augustusnac 76. napyán.